

Edykt Dioklecjana wyznaczył pobory nauczycieli na poziomie zarobków pedagoga, przyznając obu grupom zawodowym 50 denarów miesięcznie od każdego ucznia, czyli około 1/20 solidusa. Aby zatem dorównać zarobkom murarza czy cieśli, nauczyciel musiałby zgromadzić grupkę co najmniej 30 uczniów; rzadko jednak ich liczba przekraczała kilku podopiecznych⁵⁶.

Juvenalis pisząc o losach współczesnych mu poetów podaje, że często byli oni zmuszeni do szukania dodatkowych zajęć. Niektórzy spośród wspomnianych pracowali jako piekarze w Rzymie, brali w podnajem łącznie w Gabiae, czy też pracowali jako woźni; pewien nauczyciel z Kampanii dla wspomnienia swoich niewielkich dochodów z posady, sporządzał odpłatnie testamenty⁵⁷. Również wysokość rocznych pensji urzędników miejskich, tak zwanych *apparitores* z Urso w Hiszpanii, wskazuje na konieczność brania przez nich - jak w przypadku heroldów, trębaczy, wróżbitów, których dzienny zarobek wynosił zaledwie od 1,2 do 3,3 sesterca - pracy dodatkowej⁵⁸.

Jedyną zapłatę za trud twórczy pisarza stanowiła w starożytności - jak podaje Horacy - sława. Rzymianie zdawali sobie sprawę, że jednym z motywów ludzkiego działania jest "diuturnitatis amor et cupido" /żądza i chęć zapewnienia sobie pamięci u potomnych/, a nawet idąc dalej, wiara w to, że przejdzie ona "in orbis terrae memoriam sempiternam"⁵⁹. Taką wymowę posiada apologia twórczości poetyckiej w ujęciu Cycerona w mowie obronczej Archiasza. Później niemal dosłownie powtórzył tę myśl Owidiusz, upatrując w "Metamorfozach" podstawę swojej przyszłej nieśmiertelności. W jego credo poetyckim myśl o śmierci spajała się przez całe życie z prośbą do potomnych o zachowanie o nim pamięci⁶⁰.

Pisarz za wielki zaszczyt uważał stałą opiekę mecenasa czy też nawet jednorazowy dar tego, komu dedykował swoje utwory. Niezmiernie rzadko otrzymywano honorarium w klasycznej postaci. Nie istniało bowiem żadne prawo autorskie - jak o tym zaświadcza w drugiej połowie IV wieku w liście do Auzoniusza Symmachus - "Cum semel a te profectum carmen est, ius omne posuisti, oratio publicata est" /mowa opublikowana jest rzeczą